

Cemal Hüseyin Güvercin¹

DOI: 10.17942/sted.575603

Geliş/Received : 11.06.2019

Kabul/Accepted : 17.09.2019

Öz

Amaç: Basında sağlık çalışanlarına şiddet haberlerinin bazı epidemiyolojik özellikler ve haber içeriği açısından incelenmesidir.

Gereç ve Yöntem: Türkiye'nin yüksek tirajlı gazetelerinden birinin 2018 yılı arşivinden web sayfası aracılığıyla taranan, sağlık çalışanlarına şiddet haberlerinin değerlendirildiği retrospektif tanımlayıcı bir çalışmadır.

Bulgular: Erişilen 156 haberin %27'si yaşanan şiddet olayını, %40'ı şiddet sonrası tepkileri, %33'ü de şiddetle ilgili diğer haberleri konu etmektedir. Haberlerde görsel öge kullanımı (%93) yüksektir. Şiddet olgularının %83'ü kamu kurumlarında, %74'ü poliklinik ve acil servislerde yaşanmaktadır. Haberlerin 3/4'ünde şiddet uygulayıcısı hasta/hasta yakını olarak nitelenmektedir. Haberlerin 4/5'ünde saldırı, şiddetin oluş biçimine, kullanılan silaha ya da yaralanma biçimine vurgu yapılarak verilmiştir. Haberlerin 3/4'ünde şiddetin nedeni olarak memnuniyetsizlik, ilgisizlik, rapor ya da ilaç istemi gibi saldırgan kaynaklı bir gerekçe gösterilmiştir. Şiddete verilen tepki konusunda Türk Tabipleri Birliği/tabip odaları, Sağlık Bakanlığında yaklaşık 10 kat daha fazla basında yer almıştır.

Sonuç: İncelenen sağlık çalışanlarına şiddet haberleri, özenli olmayan bir yaklaşımla ve magazinleştirilerek verilmiştir. Bu haberler, olayın olumsuzluğuna vurgu yapan, kişisel hakları koruyan ve toplumsal sorumluluğu gözetken, bilgilendirici ve önleyici bir anlayışla verilmelidir.

Anahtar Sözcükler: Basın, Sağlık çalışanlarına şiddet haberleri, Türk Tabipleri Birliği, Etik

Abstract

Objective: To examine the news on violence against healthcare workers, appearing in the press in terms of certain epidemiological features and news content.

Materials and Method: This is a retrospective and descriptive study, evaluating the news on violence against healthcare workers, which were searched through 2018 archives of one of the most widely circulated newspapers of Turkey via its web page.

Findings: Of the 156 news accessed, 27% were about violence, 40% covered post-violence reactions and 33% were about other news on violence. The visual elements were widely used (93%) in the news. 83% of the cases of violence were experienced at public institutions and 74% occurred in outpatient clinics and emergency rooms. In 3/4 of the news, the person who has committed the violence was described to be a patient or a patient's relative. In 4/5 of the news, the attack was covered with emphasis on the form of violence, the weapon used or the mode of the injury. The attacker-driven reasons such as dissatisfaction, claims of poor care, inappropriate request for a medical report or medication were presented to be the causes of violence in 3/4 of the news. Concerning the reactions to violence, the Turkish Medical Association/Medical Chambers appeared in the press about 10 times more than the Ministry of Health did.

Conclusion: The news on violence against healthcare workers that we examined were presented with a rigorous approach and by magazineization. This kind of news should be covered in an informative and preventive manner that emphasizes the negativity of the incident, defends individual rights and pays regard to social responsibility.

Key words: Press, News on violence against healthcare workers, Turkish Medical Association, Ethics

¹ Öğr. Gör. Uzm. Dr., Dokuz Eylül Ü. Tıp Fak. Tıp Tarihi ve Etik AD, İzmir (Orcid No: 0000 0003 0850 6340)

Giriş

Dünya Sağlık Örgütüne (DSÖ) göre şiddet: "Kişinin kendine, bir başkasına, grup ya da topluluğa yönelik olarak ölüm, yaralama, ruhsal zedelenme, gelişimsel bozukluğa yol açabilecek ya da neden olacak şekilde fiziksel zorlama, güç kullanımı ya da tehdidinin amaçlı olarak uygulanmasıdır." (1).

Şiddetin özel bir türü olan sağlık alanındaki şiddet, "hasta, hasta yakınları ya da diğer bireyler tarafından uygulanan, sağlık çalışanı için risk oluşturan; tehdit davranışı, sözel tehdit, ekonomik istismar, fiziksel saldırı ve cinsel saldırıdan oluşan durum" olarak tanımlanmaktadır (2). Yalnızca sağlık kurumlarında değil, şiddet hastanın olduğu her yerde (yolda, çarşıda, hastanın evinde) acil sağlık hizmeti çalışanlarına karşı da gerçekleşebilmektedir.

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), sağlık çalışanlarına yönelik şiddetin özellikle gelişmekte olan, geçiş dönemindeki ve endüstrileşmiş ülkelerde yaygın bir sorun olduğunu belirtmektedir. Ulusal ve uluslararası literatür incelendiğinde, sağlık çalışanlarına yönelen şiddetin hem ulusal, hem de küresel bir sorun olduğu ve son yıllarda da artış gösterdiği anlaşılmaktadır (3). Sağlık çalışanlarının şiddete uğrama riskinin diğer hizmet sektörü gruplarına göre 16 kat daha fazla olduğu bilinmektedir. ILO 2002 raporuna göre; sağlık sektöründe mesleki şiddet tüm şiddet olaylarının %25'ini oluşturmaktadır (4). Dünya Sağlık Örgütü de sağlık çalışanlarının fiziksel şiddete uğrama riskinin diğer meslek gruplarından yüksek olduğunu, farklı ülkeler dikkate alındığında tüm dünyada sağlık çalışanlarının %8-38'nin meslek yaşamlarında şiddete uğradığını belirtmektedir. Dünyada her dört sağlık çalışanından biri meslek yaşamları boyunca fiziksel şiddeti yaşamaktadır. Uluslararası Hemşireler Konseyi, sağlık çalışanlarının işyerinde fiziksel şiddete uğrama riskinin hapisli gardiyanlarından ya da polislerden daha yüksek olduğunu ve kadın hemşirelerin en fazla risk altında bulunduğunu belirtmiştir (5). ABD'de 2011 ile 2013 yılları arasında her yıl 15-20 bin sağlık çalışanı tedavi almayı gerektirecek düzeyde şiddete uğramıştır. 2013 yılında sağlık ve sosyal hizmetler alanındaki

şiddet düzeyi 10.000 de 7,8 iken, inşaat, imalat, perakende gibi sektörlerde 10.000 de 2 den azdır. Diğer bir ifade ile sağlık alanında şiddet 4 kat daha fazladır (6).

Sağlık Bakanlığı tarafından sağlık çalışanlarına şiddeti önlemek amacıyla devreye sokulan Beyaz Kod uygulamasına göre, 2012 yılının ilk 6 ayında 5.050 şiddet olgusu rapor edilmişken, 2017 yılı sonunda şiddet olgularında yüzde 168 oranında artış yaşanmış ve 13.045 şiddet olgusu meydana gelmiştir. 2013-2017 yılları arasında her saat başında bir hekimin şiddete uğramıştır. 2018 yılının henüz ilk 4 ayında kayıtlara geçen şiddet olgusu 2.934'tür. 2012-2018 arasındaki 6 yıllık dönemde 68.375 sağlık çalışanı şiddete uğramıştır. Sağlık çalışanlarına yönelik şiddetin her geçen yıl katlanarak sürdüğü görülmektedir (7).

Günümüzde şiddet / saldırganlık olayları ya da suçları; biyoloji, psikoloji, psikiyatri, sosyoloji gibi farklı disiplinler tarafından analiz edilmektedir. Şiddet ya da saldırganlığın bu disiplinlerin her biri tarafından ayrı ayrı çözümlenmesi, şiddet davranışının çok boyutlu ve karmaşık bir karakteristiğe sahip olduğunu göstermektedir (8). Şiddet aynı zamanda etik açıdan da incelenen bir olgudur. Şiddet etik açıdan incelendiğinde "araçsallaşma" sorunu ortaya çıkmaktadır. Kant'a göre insan olmak değerlidir ve her insan bir amaçtır, hiç kimseye bir araçmış gibi davranılamaz. Ancak şiddet eylemleri, insanı bir "araç" olarak görmektedir. İnançlar, ideolojiler, çıkarlar gibi unsurların, insandan daha değerli görülmesi, insanın bunların aracı haline getirilmesidir (9). İnsanın araçsallaşması, insan onuruna yapılan bir saldırdır. İnsanın değerinin korunmasında, şiddetin bir sorun çözme yöntemi olmaması önemlidir. Eski Yunan'da sorunlara şiddetsiz çözüm bulma, diyalog ile karşdakini ikna etme çok önem verilen bir niteliktir ve iknanın bir tanrıçası bulunmaktadır. Peitho, ikna tanrıçası olarak aynı zamanda güzel konuşma, cazibe ve baştan çıkarmanın da kişileştirilmiş halidir. İkna, şiddete başvurmadan, savaşmadan sorun çözme, karşdakinin fikrini değiştirebilme, inandırma becerisidir (10).

Toplumumuzda adaletin birey eliyle gerçekleştirilme yöntemi olarak, karşı tarafın doğrudan cezalandırılması ya da ölç alma yaygın bir davranış biçimi olarak dikkat çekmektedir.

Bireyler aralarındaki sorunları, bazen kamunun ilgili merci ve kurumlarının dışında, kendi güç ve olanaklarıyla, yani şiddet yoluyla çözmeye çalışmaktadırlar (8). Sağlık çalışanlarına şiddetin de gerisindeki dinamiklerden biri olan bu tutum, devlet düzeni içinde meşru görülmez. Devlet şiddet uygulama tekeli de elinde bulunduran bir yapıdır (11).

Sağlık çalışanlarına şiddet son yıllarda medyanın en önemli gündemlerinden biri olmuştur. ITS Medya ve Ajans Press'in konuyla ilgili gerçekleştirdiği medya incelemesinde, yazılı basına yansıyan haber sayılarındaki artış dikkat çekicidir. Buna göre tüm ulusal yazılı basında "sağlık" başlığı altında çıkan haberler incelendiğinde 2013'te 341 bin 934 haber yer almışken, 2018 yılında haber sayısı %175 artarak 598 bin 886'ya ulaşmıştır. Bu haberler arasında sağlık çalışanlarına şiddet konusu, sağlıkla ilgili harcamalar, büyük şehirlerde yaşanan yoğunluk problemi, sağlık sektörüne yapılan yatırımlar, şehir hastaneleri ve sağlık personelinin yaşadığı sorunlarla birlikte en çok konuşulan başlıklardan biri olmuştur (12).

Medyanın sağlıkta alanında yaşanan şiddeti haberleştirirken, kişi ve toplum açısından bazı olumsuz sonuçlara da yola açabileceği kabul edilmektedir. Konuyla ilgili 2013'te hazırlanan Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Araştırma Raporunda, şiddet haberlerinin medyada sıkça verilmesinin, sağlık çalışanlarının itibarını zedelediği, toplumu şiddete karşı duyarsızlaştırdığı hatta saldırganlığa karşı hoşgörüyü artırdığı belirtilmektedir. Raporda, bu haberlerin, şiddetin sorunları çözmede bir "araç" olarak algılanmasını güçlendirdiği, şiddeti medyada izlemenin saldırgan davranışlar üzerinde nedensel bir rol oynayarak, sonuçta şiddeti özendirdiği ifade edilmektedir (13). Bu bağlamda medyanın sağlık çalışanlarına şiddet haberlerini hem biçimsel hem de içerik olarak nasıl yansıttığının, haberde kullanılan dil, tarafsızlık, bireysel hakların korunması ve toplumsal sorumluluk bakımından ve temelde etik açıdan incelenmesi önem taşımaktadır. Gazetecilik etik kodlarında yer alan; gerçekleri aktarmak, nesnellik, tarafsızlık, dengelilik, doğruluk, kesinlik, tamlık gibi ilkeler özellikle şiddet haberlerini yansıtırken daha da önemli olmaktadır (14). Basın Konseyi'nin

benimsediği Basın Meslek İlkeleri'nin 13. maddesinde "şiddet ve zorbalığı özendirici, insani değerleri incitici yayın yapmaktan kaçınılması" gerektiği belirtilmektedir (15).

Genel olarak şiddet ve ayrımcılık içeren olayların haberleştirilmesine ilişkin dört ilke önerilmektedir: Haberde dilin dikkatli kullanılması, Kamunun haber alma hakkı ile mağdur ya da zanlının kişilik haklarının dengelenmesi, Şiddet ve ayrımcılığı özendirmekten kaçınıp olumsuzluğa dikkat çekilmesi, Mağdur ya da zanlıya ilişkin olayla doğrudan ilgili olmayan, şiddet ve ayrımcılığı körükleyebilecek bilgilerin verilmemesi (14).

Basın, sağlık çalışanlarına şiddet konusunda yukardaki ilkelere uygun davrandığında, şiddetin önlenmesi, konuyla ilgili farkındalığın artması anlamında olumlu ya da tam tersine olumsuz bir rol de oynayabilir. Bu çalışmada ulusal bir gazetede 2018 yılında çıkan sağlık alanında şiddet haberleri belli özellikler açısından incelenmiştir.

Yöntem

Bu çalışma Türkiye'nin gazetelerinden biri olan Hürriyet gazetesinde 2018 yılında yer alan ve gazetenin internet sitesinden ulaşılan sağlık çalışanlarına şiddet haberlerinin incelenmesini amaçlayan retrospektif, tanımlayıcı bir çalışmadır. Haberler bazı epidemiyolojik özellikler, haberin başlığı ve verilme biçimi, dili, şiddetin gerçekleştiği yer ve zaman, şiddetin nedeni olarak gösterilen gerekçeler, saldırganın haberdeki nitelenmesi, şiddete gösterilen tepkiler gibi özellikler bakımından incelenmiştir.

Bulgular

Hürriyet gazetesinde 2018 yılı içinde sağlık çalışanlarına şiddet ile ilgili 156 habere ulaşılmıştır. Bu haberlerden 42'si (%27) yaşanan bir şiddet olayını verirken, 62'si (%40) şiddet sonrası tepkileri haberleştirmiştir. Sağlık çalışanlarına şiddeti konu alan (yasal düzenlemeler, eğitim, toplantı vs.) diğer haberlerin sayısı ise 52'dir (%33). Şiddet ile ilgili 146 (%93) haberde fotoğraf ya da görsel kullanılmış, 10 haberde ise (%7) görsel öge bulunmamaktadır (Tablo 1). Haberlerde, şiddete uğrayan tüm hekimlerin isimleri, çalıştıkları birim ve uzmanlıkları açıkça belirtilmiştir.

Tablo 1. Bir gazetede sağlık çalışanlarına şiddet haberlerinin konu ve görsel kullanımına göre dağılımı (2019)

	Haber sayısı	Yüzde
Haberlerin Niteliği		
Sağlık çalışanlarına şiddet olayı	42	27,0
Şiddet sonrası tepkiler	62	39,7
Şiddeti konu alan diğer haberler	52	33,3
Toplam	156	100,0
Haberlerde Fotoğraf/Görsel Kullanımı		
Görsel Öğe Var	146	93,0
Görsel Öğe Yok	10	7,0
Toplam	156	100,0

Tablo 2. Bir gazetede haberlerde sağlık çalışanlarına şiddetin nedeni olarak gösterilen gerekçelerin dağılımı (2019)

	Sayı	Yüzde
Hastane kurallarını kabul etmeme	6	14,3
Usulsüz ilaç veya rapor istemi	6	14,3
Hastanın hastanede ölmesi	5	11,9
Hastaya ilgi gösterilmediğini iddia etme	5	11,9
Muayeneden memnun olmama	4	9,5
Diğer (Hastaya geç müdahale, psikolojik sorunlar)	5	11,9
Belirtilmemiş	11	26,2
Toplam	42	100,0

Tablo 3. Bir gazetede haberlerde sağlık çalışanlarına şiddet uygulayanın nitelenmesi (2019))

	Sayı	Yüzde
Hasta Yakını	19	45,2
Hasta	6	14,3
Alkollü hasta	6	14,3
Saldırgan	4	9,5
Diğer (maganda, mahkum, hekim, hemşire)	7	16,7
Toplam	42	100,0

Şiddet haberlerinin şehirlere göre dağılımında İstanbul 19 (%12), İzmir 16 (%10), Antalya 12 (%8), ilk üç sırada gelirken, Şanlıurfa ve Giresun 6 (%4) onları takip etmektedir. Bölgelere göre dağılımı da paralel olarak Marmara 28 (%18), Ege 22 (%14) ve Akdeniz 16 (%10) ile ilk üç sırada yer almaktadır.

Sağlık çalışanlarına şiddet haberlerinin aylara göre dağılımında Temmuz ayı 45 haber (%29) ile ilk sırada iken, Ekim 27 (%17), Kasım 21 (%13) ve Aralık ayı da 13 (%8) haber ile sıralanmaktadır.

Şiddetin en fazla olduğu aylar ve olgu sayılarına bakıldığında; Temmuzda 9, Aralıkta 9, Haziranda

7 ve Ağustosta ise 4 olgu görülmüştür. Toplamda 29 olgu (%70) bu dört ayda gerçekleşmiştir. Şiddete uğrayan toplam 34 hekim ve 11 sağlık çalışanı, 42 habere konu olmuştur, üç haberde hekimler ve diğer sağlık çalışanları aynı olayda şiddete uğramıştır. Şiddete uğrayan hekimlerin çoğunluğu aile hekimidir 13 (%38), bunu sırayla acil tıp uzmanı 5 (%15), çocuk sağlığı ve hastalıkları uzmanı 4 (%12), göz hastalıkları uzmanı 3 (%9), kadın doğum uzmanı 3 (%9) ve diş hekimi 3 (%9) izlemektedir.

Şiddet olgularından 35'i (%83) kamu sağlık kurumlarında meydana gelirken, 7 (%17) haber özel sağlık sektöründeki şiddeti konu etmiştir.

Şiddetin uygulanan birimler incelendiğinde poliklinik ve muayenehaneler 17 (%43), hastane acil üniteleri ve 112 acil servisler 13 (%31), yoğun bakım birimleri 3 (%7) olgu ile ilk üç sıradadır.

Şiddet uygulayanın cinsiyeti 30 (%71) olgu da erkek, 5 (%12) olgu da kadın, 2 (%5) olguda erkek ve kadın birlikte iken diğer beş haberde cinsiyet belirtilmemiştir.

Şiddete uğrayan sağlık çalışanlarının cinsiyetine bakıldığında 28 (%67) olgu erkek, 9 (%21) olgu kadın, 5 (%12) olguda kadın ve erkek birlikte şiddete uğramıştır. Şiddet zamanı 22 (%52) olgu gündüz, 10 (%24) olgu gece, 10 (%24) olguda zaman belirtilmemiştir.

Haberde şiddet uygulayanın nitelendirilmesinde; 19 olgu hasta yakını (%45), 6 olgu alkollü hasta/hasta yakını (%14), 6 olgu hasta (%14) olarak nitelenmişken, yalnızca 4 olguda şiddet uygulayan saldırgan (%10) olarak belirtilmiştir (Tablo 3).

Haberde şiddeti tanımlarken 16 olguda (%38) "dövüdü, dayak yedi, darp etti" gibi ifadeler kullanılmıştır, saldırı ifadesi 8 haberde (%19) kullanılırken, 4 (%10) haberde silah/cisim ile saldırıyı anlatmak için "bıçakla saldırdı, bıçak çekti, başında parke taşı parçaladı, silahla tehdit" ifadeleri kullanılmıştır. Beş haberde (%12) mağdurun yaralanma durumunu anlatmak için "kolunu ısırıldı, parmağını ısırıldı, kafa travması geçirdi, bu hale getirdi (yaralı mağdurun fotoğrafıyla birlikte), sen misin rapor vermeye itiraz eden (yaralı mağdurun fotoğrafıyla birlikte)" gibi haber başlıkları kullanılmıştır. İki haberde de "öldürdü" ifadesi kullanılmıştır. İki haberde hakaret ve saldırganın ifadesinin aynısını "Eşek gibi bakacaksın" kullanılmıştır. Bir haberde de mağdur kadın doktorun ifadesi aynen kullanılmıştır: "Kırılan yüzüm değil, doktorluk onurum!"

Çalışmamızda, şiddet sonrası tepkiler, protesto içerikli eylem ve basın açıklamaları 62 habere konu olmuştur. Şiddete verilen tepki konusunda, 34 haberde (%55) hekimlik meslek örgütü Türk Tabipleri Birliği (TTB) ya da bölge tabip odasının eylem ve basın açıklamaları yer almaktadır. İzmir Tabip Odası, bu konuda basında 11 kez (%18)

yer almıştır. TTB ve İstanbul Tabip Odası 4'er, Kayseri Tabip Odası 3, Antalya ve Sivas Tabip Odaları 2'ser habere konu olmuştur. Bir haberde de Türk Eczacılar Birliği'nin tepkisi yer almıştır.

Şiddete tepki konusunda aile hekimliği dernekleri ve uzmanlık dernekleri 17 haberde (%27) yer almıştır. Aile Hekimleri Federasyonu (AHEF) 5, İstanbul Aile Hekimliği Elemanları Derneği (İSAHED) 4, Türk Toraks Derneği 3 kez habere konu olmuştur. Sağlık alanında faaliyet gösteren sendikaların şiddete karşı etkinlikleri de 13 haberin (%21) konusu olmuştur. Sağlık-Sen 5, Türk Sağlık Sen 3, SES 3 ve Birlik ve Dayanışma Sen 2 haberde yer almıştır.

Sağlık Bakanlığı ve il sağlık müdürlükleri sağlık çalışanlarına şiddete karşı basın açıklamalarıyla yalnızca 4 kez habere (%6) konu olmuşlardır.

Tartışma ve Sonuç

Hürriyet gazetesinde 2018 yılı boyunca hemen hemen her iki günde bir sağlık çalışanlarına şiddet ile ilgili haber yayınlanmıştır. Bu oldukça yüksek bir orandır ve sağlık alanında şiddetin yaygınlığını göstermesi açısından önemlidir. Aynı zamanda sağlık çalışanlarına şiddetin rutinleştiği ve basında sıradan bir haber olarak yer aldığı da söylenebilir. Metropol kentler ve o kentlerin bulunduğu coğrafi bölgelerin şiddet haberlerine daha fazla konu olması, oralardaki nüfusun, hasta, hastane ve sağlık çalışanı sayısının fazla olması gibi etmenlere bağlı olabilir.

Sağlık çalışanlarına şiddetle ilgili tüm haberlerin neredeyse yarısının, temmuz ayında olması çarpıcıdır. Sağlık çalışanlarına şiddet olgularının yaklaşık yarısı benzer şekilde yaz aylarında meydana gelmiştir. Bu durumun o aylarda hasta sayısında göreceli artış ya da sağlık çalışanlarının yıllık izin kullanımı nedeniyle çalışan sayısının azalması gibi nedenleri olabilir.

Sağlık çalışanlarına şiddet olgularının büyük çoğunluğu Sağlık Bakanlığı'nın verileriyle uyumlu olarak, kamuya ait sağlık kurumlarında ve gündüz vakitlerinde meydana gelmiştir (16). Kamu sağlık kurumlarının aşırı iş yükü ve yetersiz güvenlik önlemlerinin bu sonuca katkısı olabilir. Gazetede haberler şiddetin yaşandığı birim açısından incelendiğinde, ilk sırada poliklinikler ve

muayenehaneler, ikinci olarak da acil hizmet birimleri gelmektedir. Her ikisi de sağlık hizmetlerine ulaşmanın ilk basamağıdır. Şiddete en fazla maruz kalan sağlık çalışanları hekimlerdir. Hizmete ulaşmada yaşanan sorunların şiddeti tetikleyici bir unsur olduğu kabul edilmektedir (13). Bu saptama, sağlık çalışanlarına şiddet ile sağlık sisteminin ilişkisini de gündeme getirmektedir. Sağlık sisteminin, sağlık çalışanlarına yönelik şiddeti doğuran ya da artıran yönleri sorgulanmalıdır. Basının da, sağlık çalışanlarına şiddet olgularını haberleştirirken, yalnızca “münferit olgular” olarak ele almak yerine, sağlık sistemi ile ilişkisini de gündeme getirmesi, nesnellik, tarafsızlık, doğruluk gibi ilkeler açısından gerekli görünmektedir.

Şiddeti uygulayanlar ile şiddete uğrayan sağlık çalışanları büyük oranda erkektir. Her beş şiddet olgusundan birinde mağdur kadındır ve bu bulgular Sağlık Bakanlığı verileriyle uyumludur (16).

Çalışmamızda basına yansıyan haberlerde her dört şiddet uygulayıcısının üçü, hasta yakını ya da hasta olarak tanımlanmış, az sayıda olguda “saldırgan” ifadesi yer almıştır. Sağlık Bakanlığı istatistiklerinde de büyük oranda aynı nitelermeler kullanılmıştır (16). Bu kişilerin şiddet uygulayıcısı olma özelliği yerine, hasta ya da hasta yakını olma kimliğinin vurgulanması, şiddetin “kabul edilebilir bir eylem” olarak algılanmasını kolaylaştırabilir. Zira şiddetin olması ile başlangıçta kurulan hasta-hekim ilişkisi artık bitmiş ve neredeyse bir fail-mağdur ilişkisi başlamıştır. Burada şiddet uygulayıcısı özne, artık yalnızca “hasta” değil, yeni durumda bir “şiddet uygulayan” ya da “saldırgan”dır. Basının ve Sağlık Bakanlığı'nın bu değişimi gözden kaçırmaması önemli bir eksiklik olarak değerlendirilebilir.

Haberlerde şiddet olayını tanımlarken kullanılan ifadelerin genel olarak özenli olmadığı söylenebilir. Her beş haberden yalnızca birinde şiddet için “saldırı” ifadesi kullanılırken, haber başlıklarının çoğunda şiddetin oluş biçimi, saldırının yapıldığı silah/cisim ya da mağdurun yaralanma biçimi görsel öğelerle ve çoğunlukla magazinleştirilerek verilmektedir. Haberde yaralı bir mağdurun fotoğrafının verilmesi, yalnızca o bireyin kişilik haklarının ihlal edilmesiyle sınırlı

değildir, şiddet görüntülerinin toplumda yaratacağı travmanın da dikkate alınması gerekir. Haberin kendisi şiddeti besleyen, şiddete hak veren bir unsura dönüşebilir. Haber başlıklarında özenli ve olayın olumsuzluğuna vurgu yapan ifadelerin kullanılmaması, okuyucuda şiddetin sıradanlaşması, şiddete duyarsızlaşma hatta kabul edilebilir eylem olması yönündeki algıyı güçlendirebilir.

Çalışmamızda gazetede yer alan haberlerin dörtte birinde sağlık çalışanlarına şiddetin nedeni olarak herhangi bir gerekçe belirtilmemişken, dörtte üçünde saldırgan kaynaklı bir gerekçeye yer verilmiştir (Tablo 2). Saldırgan tarafından iddia edilen ve haberde yer alan gerekçe, -okuyucunun sağlık sistemi ya da hastalık süreçlerine ilişkin olası olumsuz deneyimleriyle de birleşince- şiddetin somut ve geçerli bir gerekçesi olarak algılanabilmektedir. Çalışmamızda şiddet nedeni olarak, mevcut düzenlemelere uymayan istem ve davranışlar gerekçelerin çoğunluğunu oluşturmaktadır. Bunu, yine hasta ya da yakınları tarafından ileri sürülen muayene ve bakımdan öznel hoşnutsuzluklar izlemektedir. Hastanın ölümü de, şiddetin diğer bir gerekçesi olarak gösterilmektedir. Basında yer alan haberlerde şiddetin öne sürülen gerekçelerinin sorgulanmadan doğrudan verilmesi, istemlerin haksız ve kurallara aykırı olduğunun vurgulanmaması, ilgili etik ve yasal düzenlemeler konusunda okuyucunun bilgilendirilmemesi, şiddet konusundaki toplumsal algıyı olumsuz yönde etkileyebilir. Kişilerde, başvurdukları sağlık çalışanlarına “belli öznel koşullar oluştuğunda şiddet uygulanabilir” algısı oluşabilir. Bu nedenle şiddet haberleri verilirken, yalnızca fail ya da sağlık çalışanının bireysel niteliklerini öne çıkarmak değil, olayın toplum sağlığı açısından da değerlendirilmesi önemlidir. Böyle bir yaklaşım hem şiddete karşı toplumsal duyarlılık yaratmaya, hem de önlemeye yönelik bir bakış açısı geliştirilmesine yardım edebilecektir.

Sağlık çalışanlarının, şiddeti protesto etmesi ve bu haberlerin basında yer alması, şiddetin meşru bir eylem olmadığı vurgulanması, mesleki dayanışma ve toplumsal duyarlılık oluşturması açısından önemlidir. Çalışmamızda, sağlık çalışanlarının uğradığı şiddete karşı tepki, eylem ve basın açıklamalarında, hekimlik meslek örgütü

TTB ve bölge tabip odalarının başat bir rol üstlendiği ve diğer oluşumlardan daha fazla çaba gösterdiği anlaşılmaktadır. Basında bu konuda görünürlüğü en yüksek olan kurum İzmir Tabip Odası olmuştur. TTB'yi, uzmanlık dernekleri ve sağlık işkolunda faaliyet gösteren sendikalar izlemektedir. Sağlık Bakanlığı ya da taşra teşkilatının basına yansıyan açıklamaları ise en az sayıdadır. Şiddete tepki konusunda TTB ve tabip odalarının yaptığı etkinliklerin haberleri, Sağlık Bakanlığının aynı konudaki haberlerinin yaklaşık 10 katı düzeyindedir. Sağlık hizmeti üretenlerin, sağlık alanını yönetenlere göre, bu konudaki duyarlılık ve etkinliğinin oldukça yüksek olduğu görülmektedir.

Basında sağlık çalışanlarına şiddet haberleri, reyting veya başka bir kaygı olmadan, bireysel hakları koruyacak, şiddetin olumsuzluğunu ön planda tutacak ve toplumsal sorumluluğu dikkate alarak bilgilendirici ve şiddeti önleyici biçimde sunulmalıdır. Basın çalışanlarının bu konuda duyarlılığını artırmak için sağlık haberciliğinde etik eğitimi verilmesi önem taşımaktadır.

İletişim: Dr. Cemal Hüseyin Güvercin

E-posta: cemalcin@yahoo.com

Kaynaklar

1. World Health Organization. World report on violence and health: summary. Violence: A Global Public Health Problem. Geneva. 2002. Chapter 1. p:5. https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/42495/9241545615_eng.pdf;jsessionid=38317B85592F02F7BDB55C066C708C1C?sequence=1 Erişim tarihi: 17.Eylül.2019
2. Saines J C. Violence and aggression in A & E: recommendations for action. *Accid Emerg Nurs*. 1997 Jan; 7(1): 8-12.
3. Adaş E B, Elbek O, Bakır K. (2008). Hekimlere Yönelik Şiddet ve Hekimlerin Şiddet Algısı, Sağlık Sektöründe Şiddet Raporu-I, Gaziantep Kilis Tabip Odası Yayını. https://www.academia.edu/1061344/SA%C4%9ELIK_SEKT%C3%96R%C3%9CNDE_%C5%9E%C4%B0DDET_RAPORU-I Erişim tarihi:17.Eylül.2019
4. Kingma M. Workplace violence in the health sector: a problem of epidemic proportion. *Int Nurs Rev*. 2001 Sep; (48): 129-30.
5. Vize R. Rise in assaults on staff reveals intolerable pressure on NHS. *The Guardian*, 2018. <https://www.theguardian.com/healthcare-network/2018/apr/20/rise-in-assaults-on-staff-reveals-intolerable-pressure-on-nhs> Erişim tarihi: 17.Eylül.2019.
6. OSHA, Preventing Workplace Violence: A Road Map for Healthcare Facilities OSHA (Occupational Safety and Health Administration) December 2015. <https://www.osha.gov/Publications/OSHA3827.pdf> Erişim tarihi 17.Eylül.2019.
7. Son 6 yılda 68 bin 375 sağlık çalışanı şiddet mağduru oldu. T24. <https://t24.com.tr/haber/son-6-yilda-68-bin-375-saglik-calisanlari-siddet-magduru-oldu,671357> Erişim tarihi: 17.Eylül.2019
8. Kızmaz Z. Şiddetin Sosyo - Kültürel Kaynakları Üzerine Sosyolojik Bir Yaklaşım. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Fırat University Journal of Social Science* 2006; 16 (2): 247-267.
9. Tepe H. *Pratik Etik*. Ankara. Bilgesu Yayınları; 2016. s 179
10. Foley M. Peitho And Bia: The Force of Language. *Symplokē*. 2012; 20 (1-2): 173-181. https://www.jstor.org/stable/pdf/10.5250/symplok_e.20.12.0173.pdf?refreqid=excelsior%3A9f1a6c85ab2fc3bc4f11cff3ebedd783 Erişim tarihi: 17.Eylül.2019
11. Kelce SN, Aktay Hİ. Devletin Şiddet Tekeli - Meşruiyet Sorgusu. <http://www.umut.org.tr/userfiles/files/PDFler/S%C4%B1la%20Nazl%C4%B1%20Kelce%2C%20Halil%20I%20CC%87brahim%20Aktay.pdf> Erişim tarihi: 17.Eylül.2019
12. Sağlık harcamaları son 5 yılda 56 milyar 257 milyon TL arttı. *Hürriyet* 2018. <http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/saglik-harcamalari-son-5-yilda-56-milyar-257-milyon-tl-artti-41026057> Erişim tarihi: 17.Eylül.2019
13. TBMM Meclis Araştırması Komisyonu Raporu. Ocak 2013. https://www.tbmm.gov.tr/arastirma_komisyonlari/saglik_calisanlari/docs/ss454.pdf Erişim: 17.Eylül.2019.
14. Duğan Ö. (2015) Sağlık çalışanlarına şiddet Haberlerinin Basına Yansıması. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler Ve Tanıtım Anabilim Dalı Halkla İlişkiler Bilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi. 52-56.
15. Basın Konseyi Basın Meslek İlkeleri. <http://basinkonseyi.org.tr/basin-meslek-ilkeleri/> Erişim tarihi 17.Eylül.2019.
16. Sağlık Bakanlığı. (2017) Beyaz Kod. https://issuu.com/vuralegemensarigoz/docs/istatistik_beyaz_kod_.25.07.2017 Erişim tarihi: 17.Eylül.2019.